

PHỐI HỢP CỦA TRỢ GIÚP PHÁP LÝ VÀ PHỔ BIẾN GIÁO DỤC PHÁP LUẬT TRONG TRƯỜNG PHỔ THÔNG GÓP PHẦN PHÒNG NGỪA NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN PHẠM TỘI Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

HUỠNH TẤN ĐẠT (*)

TÓM TẮT

Công tác phổ biến, giáo dục hiện nay trong nhà trường hết sức quan trọng, xuất phát từ yêu cầu thực tiễn quản lý xã hội bằng pháp luật ngày càng cao, bên cạnh đó, tình hình người chưa thành niên phạm tội hiện nay có chiều hướng gia tăng. Để công tác phổ biến giáo dục pháp luật cho học sinh hiệu quả, bên cạnh vai trò chủ động của nhà trường trong việc tổ chức giáo dục học sinh thì việc phối hợp cùng hoạt động trợ giúp pháp lý là cần thiết.

Từ khóa: trợ giúp pháp lý, phổ biến giáo dục pháp luật, người chưa thành niên phạm tội, nhà trường.

ABSTRACT

Educational universalization in school is extremely significant, starting from the actual requirements of managing society by laws, in addition, juvenile crime tends to be increase gradually. To make efficient to legal education to the student, it's necessary to coordinate with legal assistance in complete with active role of the school in educational organization.

Key words: legal assistance, spreading legal education, juvenile crime, school.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Ngày 26 tháng 11 năm 2010 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 2160/QĐ-TTg thực hiện đề án *Tăng cường công tác phổ biến, giáo dục pháp luật nhằm nâng cao ý thức pháp luật cho thanh thiếu niên giai đoạn 2011 – 2015* nhằm tạo sự chuyển biến rõ rệt về ý thức pháp luật của thanh thiếu niên, nâng cao nhận thức, hành động, trách nhiệm của gia đình, nhà trường và cộng đồng xã hội trong việc giáo dục thanh thiếu niên chấp hành pháp luật. Bồi dưỡng chuyên môn pháp lý và nghiệp vụ phổ biến, giáo dục pháp luật, nâng cao năng lực, chất lượng của người làm công tác phổ biến, giáo dục pháp luật và cán bộ Đoàn tham gia phổ biến, giáo dục pháp luật cho thanh thiếu niên.

Tiếp đó, *Luật Phổ biến, giáo dục pháp luật* ra đời và có hiệu lực thi hành từ ngày 01 tháng 01 năm 2013 đã xác định phổ biến, giáo dục pháp luật là trách nhiệm của toàn bộ hệ thống chính trị, trong đó Nhà nước giữ vai trò chủ đạo. Qua công tác phổ biến, giáo dục pháp luật, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của cán bộ, người dân, đồng thời các cấp ủy, chính quyền, mặt trận, đoàn thể quan tâm, coi đây là một bộ phận của công tác giáo dục chính trị, tư tưởng.

Trên cơ sở đó, ngày 08/3/2013, Chủ tịch Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh ban hành Quyết định số 1145/QĐ-UBND về *ban hành Kế hoạch tiếp tục triển khai Đề án 1928* “Nâng cao chất lượng công tác phổ biến, giáo dục pháp luật trong nhà

(*)Thạc sĩ, Phó giám đốc Trung tâm Trợ giúp Pháp lý Nhà nước Thành phố Hồ Chí Minh.

trường" trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh từ năm 2013 đến năm 2016.

Năm học 2015 -2016, căn cứ theo Quyết định số 580/QĐ-BGDĐT của Bộ Giáo dục và Đào tạo về *Kế hoạch công tác phổ biến, giáo dục pháp luật năm 2015*, Sở Giáo dục và Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh đã ban hành Kế hoạch số 3115/KH-GDĐT-PC ngày 25 tháng 9 năm 2015 về *Triển khai công tác phổ biến, giáo dục pháp luật ngành Giáo dục và Đào tạo Thành phố năm học 2015 - 2016* nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác phổ biến giáo dục pháp luật trong nhà trường, góp phần đưa các chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước đến các đối tượng một cách thường xuyên, kịp thời, tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về ý thức tôn trọng pháp luật và hành vi chấp hành pháp luật của cán bộ, công chức, viên chức, giáo viên, nhân viên và học sinh - sinh viên; góp phần ổn định môi trường giáo dục, nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện; hạn chế hành vi vi phạm pháp luật, thực hiện nếp văn minh, giữ gìn an ninh - trật tự an toàn xã hội của Thành phố.

Qua đó cho thấy, trong thời gian qua công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật cho công dân mà đặc biệt là sinh viên, học sinh được đặc biệt chú trọng và được triển khai dưới nhiều hình thức và phương pháp khác nhau trên phạm vi cả nước nói chung và Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng.

2. CƠ SỞ LÝ LUẬN

2.1. Người chưa thành niên phạm tội

Theo từ điển tiếng Việt thì: "Người chưa thành niên là người chưa phát triển đầy đủ, toàn diện về thể lực, trí tuệ, tinh thần cũng như chưa có đầy đủ quyền và nghĩa vụ công dân" (Viện Ngôn ngữ học, 2002). Đồng thời, qua Điều 1 Luật Bảo vệ, Chăm sóc và Giáo dục trẻ em 2004, có thể thấy khái niệm người

chưa thành niên được xây dựng dựa trên sự phát triển về mặt thể chất và tinh thần của con người và được cụ thể hoá bằng giới hạn độ tuổi. Từ đó, có thể hiểu người chưa thành niên là người dưới 18 tuổi, chưa phát triển hoàn thiện về thể chất và tinh thần, chưa có đầy đủ các quyền và nghĩa vụ pháp lý như người đã thành niên.

Người chưa thành niên do đặc điểm chưa phát triển đầy đủ về thể chất và tâm - sinh lý nên khả năng nhận thức đầy đủ tính chất nguy hiểm cho xã hội của hành vi mà mình thực hiện còn hạn chế. Ở lứa tuổi này, vì nhận thức chưa đầy đủ nên dễ bị lôi kéo, kích động bởi mọi người xung quanh. Vì vậy, người chưa thành niên thiếu sự giáo dục, dạy dỗ người rất dễ dẫn đến trình trạng vi phạm pháp luật nói chung và vi phạm pháp luật hình sự nói riêng.

2.2. Trợ giúp pháp lý

Trợ giúp pháp lý là việc cung cấp dịch vụ pháp lý miễn phí cho người được trợ giúp pháp lý theo quy định của Luật Trợ giúp pháp lý, giúp người được trợ giúp pháp lý bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình, nâng cao hiểu biết pháp luật, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật; góp phần vào việc phổ biến, giáo dục pháp luật, bảo vệ công lý, bảo đảm công bằng xã hội, phòng ngừa, hạn chế tranh chấp và vi phạm pháp luật (Quốc hội, 2006, Điều 3).

Từ khái niệm trên có thể thấy trợ giúp pháp lý là việc cung cấp dịch vụ pháp lý. Việc cung cấp dịch vụ pháp lý này có nhiều mục đích mà qua khái niệm trên có thể thấy một trong mục đích của hoạt động trợ giúp pháp lý là nâng cao hiểu biết pháp luật, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật góp phần vào việc phổ biến, giáo dục pháp luật.

Qua hoạt động trợ giúp pháp lý cũng góp phần phổ biến, giáo dục pháp luật cho người được trợ giúp pháp lý.

2.3. Phổ biến giáo dục pháp luật

Luật phổ biến, giáo dục pháp luật 2012 không quy định khái niệm phổ biến và giáo dục pháp luật là gì nhưng có quy định về quyền được thông tin về pháp luật và trách nhiệm tìm hiểu, học tập pháp luật của công dân. Theo đó, đối tượng của phổ biến, giáo dục pháp luật là công dân và trách nhiệm của phổ biến giáo dục pháp luật là Nhà nước (Quốc hội, 2012, Điều 2).

Theo đó, nội dung *phổ biến, giáo dục pháp luật* bao gồm: quy định của Hiến pháp và văn bản quy phạm pháp luật, trọng tâm là các quy định của pháp luật về dân sự, hình sự, hành chính, hôn nhân và gia đình, bình đẳng giới, đất đai, xây dựng, bảo vệ môi trường, lao động, giáo dục, y tế, quốc phòng, an ninh, giao thông, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân, quyền hạn và trách nhiệm của cơ quan nhà nước, cán bộ, công chức, các văn bản quy phạm pháp luật mới được ban hành; Các điều ước quốc tế mà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên, các thỏa thuận quốc tế; Ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật; ý thức bảo vệ pháp luật; lợi ích của việc chấp hành pháp luật; gương người tốt, việc tốt trong thực hiện pháp luật (Điều 10 – Luật PBDPL).

Các hình thức *phổ biến, giáo dục pháp luật* bao gồm: Họp báo, thông cáo báo chí; Phổ biến pháp luật trực tiếp; tư vấn, hướng dẫn tìm hiểu pháp luật; cung cấp thông tin, tài liệu pháp luật; Thông qua các phương tiện thông tin đại chúng, loa truyền thanh, internet, pa-nô, áp-phích, tranh cổ động; đăng tải trên Công báo; đăng tải thông tin pháp luật trên trang thông tin điện tử; niêm yết tại trụ sở, bảng tin của cơ quan, tổ chức, khu dân cư; Tổ chức thi tìm hiểu pháp luật; Thông qua công tác xét xử, xử lý vi phạm hành chính, hoạt động tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo của công dân và hoạt động khác của các cơ quan trong bộ máy

nhà nước; thông qua hoạt động trợ giúp pháp lý, hòa giải ở cơ sở; Lồng ghép trong hoạt động văn hóa, văn nghệ, sinh hoạt của tổ chức chính trị và các đoàn thể, câu lạc bộ, tủ sách pháp luật và các thiết chế văn hóa khác ở cơ sở; Thông qua chương trình giáo dục pháp luật trong các cơ sở giáo dục của hệ thống giáo dục quốc dân; Các hình thức phổ biến, giáo dục pháp luật khác phù hợp với từng đối tượng cụ thể mà các cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền có thể áp dụng để bảo đảm cho công tác phổ biến, giáo dục pháp luật đem lại hiệu quả.

Mục đích hoạt động trợ giúp pháp lý là phổ biến, giáo dục pháp luật và các hình thức trợ giúp pháp lý, suy cho cùng là một trong hình thức phổ biến, giáo dục pháp luật. Do đó, việc thực hiện trợ giúp pháp lý đóng vai trò quan trọng trong công tác phổ biến, giáo dục pháp luật.

3. CẦN THIẾT CÓ SỰ PHỐI HỢP TRỢ GIÚP PHÁP LÝ VÀ PHỔ BIẾN PHÁP LUẬT TRONG TRƯỜNG HỌC Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

3.1. Vai trò của hoạt động trợ giúp pháp lý và phổ biến, giáo dục pháp luật trong nhà trường

Trợ giúp pháp lý và Giáo dục pháp luật cho các em học sinh hiện nay là một nhiệm vụ hết sức quan trọng và cấp thiết. Công việc này khó khăn và đòi hỏi sự tham gia tích cực của gia đình, nhà trường và toàn thể xã hội, trong đó có vai trò của các cấp chính quyền, các tổ chức trợ giúp pháp lý. Cũng có thể nói, trợ giúp pháp lý và phổ biến, giáo dục pháp luật cho các em học sinh còn ngồi trên ghế nhà trường là một hoạt động có ý nghĩa thiết thực, thực hiện tốt hoạt động này sẽ giúp xây dựng một môi trường sư phạm lành mạnh, thân thiện, giúp các em rèn luyện bản thân, tự bảo vệ quyền lợi của chính mình đồng thời rèn luyện kỹ năng sống, kỹ

năng giao tiếp và ứng xử tốt để có nền tảng vững chắc tiến bước vào đời

Đặc điểm chung của lứa tuổi học sinh là lứa tuổi chưa có sự phát triển hoàn thiện về cả sinh lý, tâm lý và nhận thức, đây là lứa tuổi đang trong quá trình phát triển để hoàn thiện. Các em thích thể hiện cái tôi, thích làm những việc khác người hoặc quá mức bình thường như là một cách để tự khẳng định mình đã là người lớn. Các em cũng rất dễ bị kẻ xấu kích động, lôi kéo, xúi giục hoặc a dua làm những việc trái pháp luật, các em vừa là thủ phạm, vừa là nạn nhân của các hành vi vi phạm pháp luật. Trợ giúp pháp lý và phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh trong nhà trường nhằm định hướng cho các em rèn luyện, nâng cao nhận thức pháp luật, hình thành ý thức tự giác chấp hành pháp luật và các quy tắc, chuẩn mực ứng xử trong đời sống xã hội, sống có trách nhiệm với bản thân. Đồng thời, khi các em đã mắc phải sai lầm, vi phạm pháp luật thì cần phải kịp thời giúp đỡ, giáo dục để các em nhận ra được hành vi sai trái của mình, ăn năn, hối cải, tích cực học tập, lao động, cải tạo trở thành người có ích cho gia đình và xã hội.

Công tác phổ biến, giáo dục pháp luật trong nhà trường đặc biệt được Sở Giáo dục - Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh chú trọng trong thời gian qua. Ngoài việc tổ chức tập huấn, bồi dưỡng kiến thức pháp luật, kỹ năng tổ chức cho giáo viên môn giáo dục công dân nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục pháp luật cho học sinh qua giờ học, đồng thời tổ chức các lực lượng khác trong nhà trường (Đoàn Thanh niên, giám thị, phụ trách công tác pháp chế...) tham gia thực hiện tổ chức phổ biến giáo dục cho học sinh. Các hình thức tổ chức phổ biến, giáo dục pháp luật ngoài giờ học pháp luật của bộ môn Giáo dục công dân phong phú đa dạng như: Mời báo cáo viên báo cáo trực tiếp về quy định pháp luật, tổ chức hội thi tìm hiểu pháp luật, thông báo, khẩu hiệu, lồng ghép trong

các hoạt động ngoại khóa,...Nhà trường tăng cường phối hợp với các cộng tác viên trợ giúp pháp lý tham gia vào tổ chức hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh. Tuy nhiên, do đặc điểm đội ngũ trong nhà trường (giảng dạy bộ môn công dân hoặc phụ trách công tác pháp chế) kiến thức pháp luật còn hạn chế (do chưa được đào tạo, bồi dưỡng theo chuẩn hoặc chỉ phụ trách mang tính kiêm nhiệm), hoặc do đặc điểm pháp luật mang tính quy định, nguyên tắc và khô khan... nên công tác giáo dục pháp luật qua môn học hoặc các hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật khác mới dừng lại ở kết quả nhất định. Vì vậy để thầy cô giáo dạy bộ môn công dân (dạy pháp luật) và các cộng tác viên khác thực hiện tốt công tác giảng dạy và phổ biến, giáo dục pháp luật thì việc phối hợp với cộng tác viên trong trợ giúp pháp lý là hết sức cần thiết. Qua trợ giúp pháp lý, nhà trường và thầy cô giáo tiếp cận với pháp luật ở góc độ thực tiễn – dễ tiếp thu và đặc biệt, có thể sử dụng ngay “gói dịch vụ pháp lý miễn phí này” trong việc phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh.

3.2. Một số giải pháp cơ bản tăng cường sự phối hợp hoạt động trợ giúp pháp lý và phổ biến pháp luật trong nhà trường góp phần hạn chế sự gia tăng người chưa thành niên phạm tội hiện nay

Để phối hợp tốt công tác trợ giúp pháp lý và phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh trong thời gian tới đạt hiệu quả cao hơn, thiết nghĩ chúng ta cần thực hiện đồng bộ các giải pháp chính sau đây:

1) Cần phải xác định nhiệm vụ trợ giúp pháp lý và phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh là nhiệm vụ chung của mọi gia đình, nhà trường, Đoàn Thanh niên và của toàn xã hội. Mỗi cơ quan ban ngành cần đẩy mạnh công tác phối hợp để cùng nhau giúp đỡ các em có điều kiện tiếp cận pháp luật tốt

nhất để các em hiểu luật, có hành vi hợp pháp, sống, làm việc, học tập theo pháp luật.

2) Nhà trường và Trung tâm trợ giúp pháp lý phối hợp chặt chẽ để thực hiện trợ giúp pháp lý cho học sinh, cụ thể:

+ Phối hợp với các Phòng Tư pháp, Phòng Giáo dục - Đào tạo, Đoàn thanh niên, bộ môn giáo dục công dân thường xuyên tổ chức các buổi sinh hoạt chuyên đề pháp luật, các buổi nói chuyện pháp luật. Tại các buổi sinh hoạt chuyên đề pháp luật, các buổi nói chuyện pháp luật cần tập trung phân tích về hành vi hợp pháp, văn minh cũng như chỉ ra các hành vi vi phạm pháp luật, các vụ án cụ thể liên quan đến độ tuổi của các em. Đồng thời cần làm rõ cho các em thấy được nguyên nhân dẫn đến những hành vi phạm tội ở lứa tuổi của các em, nhằm mục đích thu hút các em lắng nghe và giải thích cho các em biết mình cần phải đến nơi nào khi mình gặp vướng mắc về pháp luật.

+ Phía nhà trường, Đoàn thanh niên cần tổ chức các buổi sinh hoạt ngoại khóa pháp luật cho học sinh của trường, chủ động lập kế hoạch mời cộng tác viên trợ giúp pháp lý

tham gia báo cáo, tập huấn, phối hợp thực hiện chuyên đề sinh hoạt ngoại khóa.

3) Nhà trường, các tổ chức trợ giúp pháp lý, gia đình, chính quyền và cơ quan bảo vệ pháp luật có biện pháp giáo dục, giúp đỡ thích hợp khi học sinh vi phạm pháp luật.

4. KẾT LUẬN

Nhà trường cùng với việc trang bị tri thức, hoàn thiện nhân cách học sinh, đồng thời giáo dục ý thức pháp luật công dân cho học sinh tốt, giúp các em có hiểu được pháp luật, đồng thời có kỹ năng vận dụng pháp luật trong cuộc sống, sẽ hạn chế được hiện tượng người chưa thành niên phạm tội, góp phần không nhỏ trong việc đặt nền móng cho một xã hội Việt Nam ngày càng văn minh và phát triển.

Để thực hiện tốt công tác giáo dục pháp luật cho học sinh trong nhà trường, việc phối hợp với các cơ quan chức năng, gia đình và xã hội trong đó có Trung tâm trợ giúp pháp lý của Sở Tư pháp là một trong những giải pháp khả thi và đem lại hiệu quả giáo dục tốt cần được nhà trường quan tâm và phối hợp thực hiện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2006), *Luật Trợ giúp pháp lý*.
2. Quốc hội (2012), *Luật Phổ biến, giáo dục pháp luật*.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), Quyết định số 580/QĐ-BGDĐT về *Kế hoạch công tác phổ biến, giáo dục pháp luật năm 2015*.
4. Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh (2013), Quyết định số 1145/QĐ-UBND về *ban hành Kế hoạch tiếp tục triển khai Đề án 1928 “Nâng cao chất lượng công tác phổ biến, giáo dục pháp luật trong nhà trường” trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh từ năm 2013 đến năm 2016*.
5. Phòng Pháp chế - Sở Giáo dục và Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh (2015), Kế hoạch số 3115/KH-GDĐT-PC ngày 25 tháng 9 năm 2015 về *Triển khai công tác phổ biến, giáo dục pháp luật ngành Giáo dục và Đào tạo Thành phố năm học 2015 - 2016*.

Ngày nhận bài: 12/01/2016. Ngày biên tập xong: 17/01/2016. Duyệt đăng: 19/01/2016